

Тип об'єкта (рекомендований):

- споруда
- комплекс
- визначне місце

Вид об'єкта (рекомендований):

- археологічний
- історичний
- монументальне мистецтво
- архітектура
- містобудування
- садово-паркове мистецтво
- ландшафт
- наука і техніка

Категорія (рекомендована)

- пам'ятка національного значення
- пам'ятка місцевого

Форма власності

- приватна
- комунальна
- державна
- не відомо

Власник:

Державна власність

Уповноважена(ний) власником особа(орган):

Міністерство освіти і науки України

Користувач :

Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації», код ЄДРПОУ 40814998

(зазначаються повна назва юридичної особи та ідентифікаційний код або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи, серія і номер паспорта, дата його видачі й ким виданий, дані про реєстрацію за місцем постійного мешкання).

II. Характеристика об'єкта:

Опис території, на якій знаходиться об'єкт:

- історичний центр
- міський ландшафт
- сільський ландшафт
- індустріальний ландшафт
- паркова (зелена) зона
- сільськогосподарські землі
- заповідні території
- ліс
- дно водних об'єктів

інше _____

Роль об'єкта в навколишньому середовищі

- об'єкт домінує / є домінантою
- частина регулярної забудови
- видимий при безпосередньому наближенні
- вгадується (простежуються окремі елементи)
- об'єкт відмічений на місцевості (трасування тощо)
- сліди об'єкта на поверхні відсутні
- інше

Просторові характеристики об'єкта

Довжина 150,0 м ,

Ширина: 23,0 м ,

Діаметр «лінзи»: 34,28 м ,

Висота: 60,0 м

Культурна цінність об'єкта:

☐ <u>археологічна</u>	☐ <u>типовий</u> ☐ <u>значний</u>	☐ <u>рідкісний</u> ☐ <u>унікальний</u>
☐ <u>історична</u>	☐ <u>типовий</u> ☐ <u>значний</u>	☐ <u>рідкісний</u> ☐ <u>унікальний</u>
☒ <u>монументальне</u>	☐ <u>типовий</u> ☒ <u>значний</u>	☐ <u>рідкісний</u> ☒ <u>унікальний</u>
☒ <u>архітектура</u>	☐ <u>типовий</u> ☒ <u>значний</u>	☐ <u>рідкісний</u> ☒ <u>унікальний</u>
☐ <u>містобудування</u>	☐ <u>типовий</u> ☐ <u>значний</u>	☐ <u>рідкісний</u> ☐ <u>унікальний</u>
☐ <u>садово-паркове</u>	☐ <u>типовий</u> ☐ <u>значний</u>	☐ <u>рідкісний</u> ☐ <u>унікальний</u>
☐ <u>культурний ландшафт</u>	☐ <u>типовий</u> ☐ <u>значний</u>	☐ <u>рідкісний</u> ☐ <u>унікальний</u>
☐ <u>наука і техніка</u>	☐ <u>типовий</u> ☐ <u>значний</u>	☐ <u>рідкісний</u> ☐ <u>унікальний</u>

Оцінка автентичності та цінності об'єкта з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду:

Вирішення будівлі зі сполученням вертикального, горизонтального та лінзоподібного об'ємів позначене очевидним впливом творчості одного з провідних світових архітекторів ХХ століття Оскара Німейсра, зокрема – проєктованого ним Палацу Національного конгресу Бразилії (м. Бразилія, 1960 р.).

Зображення «будинку майбутнього», зведення якого було завершено у 1971 р., з'явилися в ілюстрованих путівниках по місту, на поштових картках. Цей об'єкт навіть послужив моделлю для живописців –співців нового Кисва. Ще в пояснювальній записці

до проєкту було відзначено, що *«композиционно в застройке площади здаше лабораторного корпуса института является доминирующим, хорошо просматривающимся со всех возможных подъездов к площади»*. Дійсно, завдяки рельєфу місцевості монументальна споруда заввишки 60 м та об'ємом понад 70 тис. куб. м виразно сприймається з боку Деміївки та від залізничного полотна, ніби зорозво відкриваючи для околиць головну частину сучасного міста. Згодом площу оточено іншими будівлями, але будинок інституту, що нині має назву «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ), досі залишається зразком сміливої архітектурної та інженерної творчості, пошуку цікавих гостросучасних рішень.

Об'єкт зберігає свою автентичність. У 2018 р. відбувався ремонт суцільних скляних вікон висотної частини, проте оновлена фактура жодним чином не вплинула на первинне архітектурно-просторове вирішення.

Стислий опис характерних властивостей об'єкта, що становлять його історико-культурну цінність:

Композиція будівлі поєднала три різновеликих об'єми: довгасту 2-поверхову споруду, висотну 16-поверхову частину, кінолекційний зал; для забезпечення незалежної роботи конструкцій частини відокремлені одна від одної осадочними швами. При цьому двоповерховий об'єм був призначений для республіканської науково-технічної бібліотеки з книгосховищем на 1 млн. одиниць зберігання та чотирма читальними залами (складний рельєф дозволив також улаштувати цокольний поверх із виробничими приміщеннями). У висотній частині розмістилися довідково-інформаційний фонд, офіси та галузеві лабораторії інституту. Оформлення фасадів базувалося на чіткому поєднанні тиньку та оскленої поверхні.

Утім, до загального раціонального вирішення фасадів додано «рукотворний» елемент: на рівні першого поверху довгастого горизонтального об'єму було розміщено низку барельєфів з білого архітектурного бетону 2x1.8 метра та завтовшки майже метр. Загальна кількість плит з барельєфами, рівномірно розташованих уздовж фасаду, – дев'ять. На них у символічних образах показано різні галузі людської діяльності (фізика, хімія, кібернетика, біологія, енергетика, промисловість, освоєння космосу тощо). Барельєфи мають спільне композиційне вирішення: профільні зображення

ідеалізованих постатей юнаків або дівчат вписано до квадратного формату на зразок античних метоп. Пружні пози персонажів у тісному контурі плит справляють враження могутньої прихованої енергії. Автором барельєфів був відомий український скульптор Борис Довгань (1928–2019).

«Родзинкою» архітектурного твору є об'єм кінолекційного залу, що нагадує велетенську двоякоопуклу лінзу діаметром 34,28 м– так звана «літаюча тарілка». Підвісна стеля має спеціальні поворотні пристрої для акустичної настройки залу. Інтер'єр кінолекційної аудиторії, яка нині використовується також як конференц-зала, прикрашено розписом на теми досягнень науки й техніки.

Функціональне використання:

Історичні (первісні) функції	Сучасна функція	Відповідність сучасної функції вимогам охорони
☒ <u>державно-адміністративні установи</u> ☐ <u>науково-освітні установи</u> ☐ <u>культурні установи</u> ☐ <u>медичні установи</u> ☐ <u>фінансово-економічні установи</u> ☐ <u>житлові</u> ☐ <u>промислові та виробничі</u> ☐ <u>інженерно-транспортні</u> ☐ <u>фортифікаційні та військово-інженерні</u> ☐ <u>культові</u> ☐ <u>монументи</u> ☐ <u>поховання та некрополі</u> ☐ <u>інше</u>		☒ <u>сприяє збереженню</u> ☐ <u>завдає незначної шкоди</u> ☐ <u>завдає значної шкоди</u> ☐ <u>потребує беззастережної зміни користувача</u>

Перелік негативних чинників (загроз), що позначаються на об'єкті:

До негативних чинників (загроз), що позначаються на об'єкті, можна віднести:

- температурні коливання в осінне-весняний період, потрапляння опадів на поверхню покрівлі двоповерхової будівлі, де розташована так звана «літаюча тарілка»;
- частково деструктований гідроізоляційний шар покрівлі;
- Зовнішня верхня частина металевої сфери кінолекційний залу уражена корозією, нижня частина має масове відшарування оздоблювальної штукатурки, оздоблення в приміщенні залу має сліди замокання та розтріскування штукатурки, стирання покриття підлоги, корозія металевих віконних рам та пошкодження скління розкриття вузлів примикання віконних рам. Значне зношення інженерних мереж. Частина інженерних мереж не в працездатному стані.
- Оздоблення в приміщенні двоповерхової частини має сліди замокання та розтріскування штукатурки, стирання покриття підлоги, корозія металевих віконних рам та пошкодження скління розкриття вузлів примикання віконних рам. Знебарвлення та пошкодження оздоблювального шару фасаду. Значне зношення інженерних мереж. Частина інженерних мереж не в працездатному стані.
- Висотна частина підтягалась частковому капітальному ремонту, в деяких приміщеннях не виконано капітальний ремонт, не завершений капітальний ремонт скляного фасаду. Частина інженерних мереж не в працездатному стані.
- є небезпека втрати домінуючого стану одного з найцінніших зразків архітектури київського модернізму 1960-х рр. у забудові площі, нівечення її архітектурних особливостей. Пов'язано з розбудовою комерційного комплексу, що прилягає до досліджуваного об'єкта з південного заходу

Рекомендований режим використання об'єкта культурної спадщини:

Без зміни функціонального призначення

Джерела та література

1. Бакун А. Лабораторный корпус УкрНИИТИ / Строительство и архитектура. – 1970. – № 11. – С.22, 23.
2. Київпроект: 70 років / Авт.-упор. Кальницький М., Суворов В. – К., 2007.

3. Логвин Г. Киев: Очерк. – 3-с изд. – Москва, 1982.
4. Шило М., Придатко Р., Махрин В., Слуцкий Г. Киев. – Москва, 1975. – Архитектура городов-героев.
5. Шулькевич М., Дмитренко Т. Киев: Архитектурно-исторический очерк. – 5-е изд. – К., 1978.
6. Державний архів м. Києва. – Ф.Р-6. – Оп.3. – Спр.3323.
7. Матеріали особистого архіву головного архітектора (автора) Ф. Юр'єва.

Підписи

Директор ТОВ «КС» _____ **Молочко В.О.**
Архітектор

Кандидат технічних наук _____ **Гусаков В.М.**
Заслужений архітектор України
Президент Національної спілки
архітекторів України

Експерт з історичних питань _____ **Кальницький М. Б.**
Член колегії Головної ради
Українського товариства
охорони пам'яток історії та культури
Почесний доктор НДІТІАМ

Науковий керівник _____ **Степанян-Подольчук А.М.**
Архітектор

Кандидат архітектури _____ **Кизятник І.П.**

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Відповідно до рішення Київського міськвиконкому № 1611 від 29.10.1963 р., ділянку по вул. Горького, 180 на місці занедбаної промислової забудови було відведено Державному комітету Ради Міністрів УРСР з координації науково-дослідних робіт для будівництва лабораторного корпусу Інституту технічної інформації. Попередню забудову було знесено, а 1 квітня 1964 р. міське Управління у справах будівництва і архітектури видало архітектурно-планувальне завдання на нове будівництво. З урахуванням цього завдання у серпні 1964 р. було підготовлено концепцію архітектурного проекту будівлі Інституту технічної інформації. Проект виконував інститут Київпроект, його авторами були архітектори Флоріан Юр'єв, Лев Новиков, інженери Олексій Печенов, Вадим Коваль та ін.

Будівництво лабораторного корпусу інституту розпочалося у 1964 р. (іл.9). Варто згадати, що це були часи надзвичайного зростання суспільної уваги до прогресу в науці й техніці. Гучні успіхи фізики, хімії, обчислювальної техніки, небачених раніше технологій вселяли надію на всесилля науково-технічної революції (НТР) та її швидке прикладне втілення, на досягнення загального щастя й достатку. Безмежний ентузіазм викликали перші космічні польоти. Спалахнув інтерес до творів наукової фантастики, автори яких змальовували яскраві картини близького світлого майбутнього, намагалися уявити собі технічні пристрої, будинки, міста наступних десятиліть. Очевидно, саме на хвилі таких настроїв формувалося об'ємно-просторове вирішення хмарочосу наприкінці вул. Горького, призначення якого (розміщення служб науково-технічної та патентної інформації) якраз знаменувало неспинний поступ НТР.

Композиція будівлі (іл.5) поєднала три різновеликих об'єми: довгасту 2-поверхову споруду, висотну 16-поверхову частину, кінолекційний зал; для забезпечення незалежної роботи конструкцій частини відокремлені одна від одної осадочними швами. При цьому двоповерховий об'єм був призначений для республіканської науково-технічної бібліотеки з книгосховищем на 1 млн. одиниць зберігання та чотирма читальними залами (складний рельєф дозволив також улаштувати цокольний поверх із виробничими приміщеннями). У висотній частині (іл.7, 8) розмістилися довідково-інформаційний фонд, офіси та галузеві лабораторії інституту. Оформлення фасадів базувалося на чіткому поєднанні тиньку та оскленої поверхні.

Утім, до загального раціонального вирішення фасадів додано «рукотворний» елемент: на рівні першого поверху довгастого горизонтального об'єму було розміщено низку барельєфів з білого архітектурного бетону. Загальна кількість плит з барельєфами, рівномірно розташованих уздовж фасаду, – дев'ять. На них у символічних образах показано різні галузі людської діяльності (фізика, хімія, кібернетика, біологія, енергетика, промисловість, освоєння космосу тощо). Барельєфи мають спільне композиційне вирішення: профільні зображення ідеалізованих постатей юнаків або дівчат вписано до квадратного формату на зразок античних метоп. Пружні пози персонажів у тісному контурі плит справляють враження могутньої прихованої енергії. Автором барельєфів був відомий український скульптор Борис Довгань (1928–2019).

Вирішення будівлі зі сполученням вертикального, горизонтального та лінзоподібного об'ємів позначене очевидним впливом творчості одного з провідних світових архітекторів ХХ століття Оскара Німейєра, зокрема – проєктованого ним Палацу Національного конгресу Бразилії (м. Бразилія, 1960 р.).

«Родзинкою» архітектурного твору став об'єм кінолекційного залу, що нагадує велетенську двоякоопуклу лінзу діаметром 34,28 м (іл.6) – так звана «літаюча тарілка». При цьому нижній залізобетонний сегмент через систему радіально-кільцевих балок спирається на шість колон, якими тиск передається крізь всі поверхи на фундамент – монолітну залізобетонну ребристу плиту завтовшки 1,15 м. Верхній сегмент є покриттям залу; він зварений з металевих панелей і спирається на 12 залізобетонних колон по зовнішньому кільцю верхнього сегменту. Підвісна стеля має спеціальні поворотні пристрої для акустичної настройки залу. Інтер'єр кінолекційної аудиторії на 519 місць, яка нині використовується також як конференц-зала, прикрашено розписом на теми досягнень науки й техніки (іл.18).

Докладна характеристика конструкцій будівлі та її параметрів наведена у Додатку.

Зображення «будинку майбутнього», зведення якого було завершено у 1971 р., з'явилися в ілюстрованих путівниках по місту, на поштових картках (іл.11, 12). Цей об'єкт навіть послужив моделлю для живописців – співців нового Києва (іл.10). Ще в пояснювальній записці до проєкту було відзначено, що «композиційно в застрійке площаді здание лабораторного корпуса института является доминирующим, хорошо просматривающимся со всех возможных подъездов к площади». Дійсно, завдяки рельєфу місцевості монументальна споруда заввишки 60 м та об'ємом понад

70 тис. куб. м виразно сприймалася з боку Деміївки та від залізничного полотна, ніби зорозво відкриваючи для околиць головну частину сучасного міста. Згодом площу було оточено іншими будівлями, але будинок інституту, що нині має назву «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ), досі залишається зразком сміливої архітектурної та інженерної творчості, пошуку цікавих гостросучасних рішень.

Досліджуваний об'єкт зберігає свою автентичність (див. іл.13, 14). У 2018 р. відбувався ремонт суцільних скляних вікон висотної частини (іл.15), проте оновлена фактура жодним чином не вплинула на первинне архітектурно-просторове вирішення (іл.16).

У липні 2020 р. силами та коштом архітектора Віталія Молочко та меценатського проекту «Українська скрипка 1000 років» було відремонтовано дах купола (випуклої лінзи) «Літаючої тарілки», що врятувало від загрози руйнування всієї будівлі (див. іл..21,22,23).

Разом з тим, доводиться констатувати, що для визначної будівлі існує небезпека втрати домінуючого стану у забудові площі, нівечення її архітектурних особливостей. Це пов'язано з розбудовою комерційного комплексу, що прилягає до досліджуваного об'єкта з південного заходу (див. іл..19, 20). Необхідно вжити заходів для збереження містобудівної ролі одного з найцінніших зразків архітектури київського модернізму 1960-х рр.

Довідку підготував член колегії Головної ради Українського товариства охорони пам'яток історії та культури

М. Кальницький